



Predhodnica SLS Slovenska kmečka zveza je bila ustanovljena 12. maja 1988 v znameniti unionski dvorani v Ljubljani.

napovedoval nihče od političnih strokovnjakov in analitikov v državi – izpad SLS iz državnega zbora? Če hočemo razumeti ta pojav, moramo pogledati zgodovino delovanja stranke od njenih začetkov do danes.

Od SKZ do SLS Korenine ustanovitve Slovenske kmečke zveze (SKZ) segajo v februar leta 1988. Takrat je zdaj že pokojni Franc Zagožen v Mladini objavil esej

tribuni v dvorani hotela Union v Ljubljani. Udeležilo se je okoli tisoč petsto ljudi, njen naslov pa je bil Ali mora kmet res le ubogati? Sprva je stranka delovala kot društvo, formalno kot stranka pa od 25. januarja 1990, ko je začel veljati zakon o političnem združevanju. Prvi predsednik SKZ je postal Oman. Stranka si je v tistem času prizadevala za sistemske spremembe na področju kmetijstva in zadružništva. Želeli so odpraviti zemljiški maksimum in posebno varstvo družinskih kmetij, vključevala pa se je tudi v splošno družbenopolitično dogajanje, ki ni bilo

Slovenska ljudska stranka je doživela uro resnice. Njena močna volilna baza jo je pustila na cedilu, ker se ji je izneverila.

z naslovom Bila je pšenica, zdaj raste plevel. V njem je napovedal ustanovitev SKZ. Kmalu za tem se je oblikoval iniciativni odbor, v katerem sta sodelovala kmeta Ivan Pučnik iz Črešnjevca in Ivan Oman, kmet iz Zminca pri Škofji Loki. Vodenje odbora je prevzel slednji, priprave na ustanovitev stranke pa so začele teči spomladi istega leta. Oman je v tem času dal odmeven intervju za Kmečki glas, v katerem je dejal, da bo mogoče ta pomlad toplejša. Slab mesec kasneje, natančneje 12. maja, je bila kot prva demokratična politična stranka po drugi svetovni vojni ustanovljena Slovenska kmečka zveza. Ustanovili so jo na javni

vezano samo na kmetijsko problematiko. Med drugim je SKZ protestirala ob aretaciji četverice JBTZ, vključila pa se je tudi v takratni Odbor za varstvo človekovih pravic. Med drugim je z amandmaji sodelovala pri sestavljanju republiške ustave leta 1989, podpisala pa je tudi Majniško deklaracijo 1989. Logična posledica njenega delovanja je bila, da se je decembra 1989 pridružila Demosu, na volitvah naslednje leto pa, če bi šteli poslance v vseh treh zborov skupščine (družbenopolitični, zbor občin in zbor združenega dela), dobila največ poslancev med strankami Demosa. Predsednik Oman je postal tudi član Predsedstva

Foto: Marjan Ciglič / hrani MNZS



kar pomeni, da jo je volilo samo okoli 34 tisoč volivcev. Kaj se je pravzaprav zgodilo, da je prišlo do tega, česar praktično ni

Ivan Oman in Ivan Pučnik na ustanovnem kongresu SKZ 12. maja 1988 v Ljubljani. Združenje kmetov je najprej nastopilo kot stanovska organizacija, kasneje pa se je preoblikovalo v politično stranko.

Foto: Marjan Ciglič / hrani MNZS

Salto mortale ljudske stranke

Sebastjan Erlah, foto: Matic Štojs, arhiv Demokracije

Eno večjih presenečenj letošnjih predčasnih volitev v državni zbor je zagotovo pravi debakel Slovenske ljudske stranke. Ta je s prepolovljenim izidom izpred treh let, ko je dobila 6,83 odstotka glasov, prvič izpadla iz parlamenta.

Slovenska ljudska stranka je doživela uro resnice. Njena sicer močna volilna baza – stranka SLS velja za najmočnejšo župansko stranko v državi – jo je pustila na cedilu. Če je pred tremi leti na parlamentarnih volitvah zanjo glasovalo nekaj več kot 75 tisoč volivcev, je tokrat dobila le 3,97 odstotka glasov,



V času, ko sta SLS vodila Ivan Oman in Marjan Podobnik, je stranka ostajala na liniji vrednot slovenske pomladi. Škodoval pa ji je vstop v koalicijo z LDS leta 1997. Na levi sliki Franc Zagožen in Ivan Oman, na desni pa Marjan Podobnik in Lojze Peterle.



»Račun« za Podobnikovo nasprotovanje LDS je prišel zelo kmalu, saj si je Marjan Podobnik kasneje nakopal neprijetne in zrežirane afere, ki so ga medijsko pokopale.

► Republike Slovenije. Aprila 1990 se je SKZ pridružila Demosovi vladi, kjer je zasedla en ministrski položaj, in sicer ministristvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Decembra istega leta se je SKZ preimenovala v SKZ – ljudsko stranko, junija dve leti kasneje pa je dobila ime, pod katerim jo poznamo še danes, Slovenska ljudska stranka. Ta se na

svoji spletni strani predstavi kot politična stranka z najdaljšo zgodovino v Sloveniji, saj je pravna naslednica zgodovinske, torej predvojne SLS. V svoji predstavitvi se deklarira kot stranka ljudstva in stranka za ljudstvo, ki je s šestnajst tisoč člani ena največji strank. Zastopala naj bi sodobni konservatizem, delovala pa v skladu s tradicijo in

stanovitnostjo družbenega reda. Prav tako navajajo, da je stranka članica Evropske ljudske stranke.

Združitev s SKD Konec leta 1999, tedaj pod vodstvom Marjana Podobnika, ki je predsedniško mesto v stranki prevzel leta 1992, so v SLS pokazali zanimanje za idejo združitve s

Slovenskimi krščanskimi demokrati (SKD), ki sta jo že od vsega začetka devetdesetih let omenjala predsednik SKD Lojze Peterle in nekdanji predsednik SKZ oz. SLS Ivan Oman. Ideja se je realizirala aprila leta 2000. Stranka se je poimenovala SLS+SKD Slovenska ljudska stranka. Če je bil namen ob združitvi strank enotno nastopanje na političnem parketu, se je nekaj težav pri usklajevanju pokazalo že pri vodstvu nove stranke. Predstavniki SLS so namreč želeli, da bi vodstvo prevzel nekdo tretji, Peterle pa je kljub temu kandidiral, vendar mu izvolitev ni uspela, saj je bil izvoljen njegov protikandidat Franc Zagožen. Peterle, Andrej Bajuk in Marjan Podobnik so postali podpredsedniki. V državnem zboru je nova združena stranka imela 29 poslancev. Velja omeniti, da je združenje SLS+SKD prineslo tudi padec vlade Janeza Drnovška, saj je bila SLS takrat v koaliciji, SKD pa v opoziciji, zaradi česar so iz vlade izstopili vsi ministri SLS. Pravico do novega mandatarja je kot najmočnejša stranka dobila prav SLS+SKD. Ta je za položaj predlagala Andreja Bajuka, ki je bil izglasovan 3. maja 2000 v tretjem javnem glasovanju s 46 glasovi za in 44 proti.



Izvirni greh SKZ oz. SLS je od svoje ustanovitve pa vse do leta 2000 delovala brez večjih pretresov, če odštejemo seveda odločitev Marjana Podobnika, da vstopi v koalicijo z LDS (to se je zgodilo v začetku leta 1997). Tedaj so pomladne stranke (SLS, SDS, SKD) na volitvah dosegle ugoden rezultat, saj so dobile v parlamentu več glasov kot stranke tranzicijske leve. Vendar se je usodno zapletlo s prestopom poslanca SKD Cirila Pucka k postkomunistom, s čimer je bila slovenska pomlad spet ohromljena. Spomnimo: SLS je tedaj dosegla svoj vrh, saj je na volitvah leta 1996 dosegla celo drugo mesto, in sicer z malo manj kot dvajsetimi odstotki (in 19

Združitev SLS in SKD leta 2000 se ni izkazala za dolgoročno uspešno, je pa botrovala padcu Drnovškove vlade spomladi istega leta.



V času ko je SLS vodil Janez Podobnik je bila ta trden člen prve Janševe pomladne vlade.

poslanci). Ker je prišlo do pat položaja, v katerem nobena od opcij ni mogla sestaviti vlade, je Marjan Podobnik prelomil zavezništvo z drugima dvema pomladnima strankama in se ponudil za koalicijskega partnerja Drnovškovi LDS. Februarja 1997 je bila tako izvoljena nova vlada, ki jo je sestavila koalicija LDS-SLS-DeSUS. Marjan Podobnik je tedaj postal podpredsednik vlade in je bil za Drnovška precej »naporen«, saj je mnogim odločitvam LDS nasprotoval. »Račun« za to je prišel zelo kmalu, saj si je nakopal neprijetne afere, ki so ga medijsko pokopale. Če so ga pred volitvami mediji povzdigovali, da so lahko preprečili naraščajočo popularnost po Depali vasi, so ga isti mediji povsem potopili. Leta 2000 je bil Marjan Podobnik tako rekoč politično mrtev.

Vendar se je zvestoba SLS slovenski pomladi prvič, a glede na zgodovinske okoliščine bi lahko rekli usodno, prelomila julija 2000 pri glasovanju za ustavni zakon, kjer je dobil z glasovi SLS+SKD podporo v ustavo zapisani proporcionalni volilni sistem, čeprav so državljani nekaj let prej na referendumu izglasovali večinski volilni sistem. Takrat je združeno stranko kot predsednik vodil Franc Zagožen. Ker je Peterle vztrajal pri uveljavitvi

referendumske volje državljanov, sta skupaj z Bajukom izstopila iz združene stranke in ustanovila novo, ki sta ji dala ime Nova Slovenija. SLS+SKD pa se je nato preimenovala v SLS, kar je pravzaprav pomenilo, da je »stara« SLS samo »požrla« SKD. »Nova« SLS je nato ponovila Podobnikovo napako in po volitvah leta

sedem odstotkov glasov in glede na volitve leta 2000 nazadovala še za tri odstotne točke. A če bi stranko vodila But ali Zagožen, bi bil izid najbrž še slabši. SLS je tako dobila šest poslancev, Podobnik pa je postal minister za okolje in prostor v Janševi vladi, ministrstvo za promet je prevzel Janez Božič, službo za regionalni

SLS je podpirala sporne zakonske predloge Pahorjeve vlade, s čimer se je na ravni dejstev vse bolj približevala stranki, ki predstavlja žlahtno desnico, o kateri je večkrat dotlej govoril Kučan.

2000 znova odšla v koalicijo z zmagovalno LDS, le da je bilo razmerje moči tedaj precej bolj v korist LDS in nasploh tranzicijske levice (v koaliciji je bila tudi ZLSD). Vodenje stranke je prevzel Franci But, ki tudi ni kazal velikih simpatij do slovenske pomladi, navezadnje je bil v zadnji Drnovškovi in nato Ropovi vladi minister za kmetijstvo. Ko pa je premier Anton Rop napodil SLS iz koalicije, so se mnogi v njej streznili. Takrat je stranko že vodil Janez Podobnik, ki je stranko nato popeljal na volitve leta 2004. SLS je dosegla slabih

razvoj pa Ivan Žagar.

Žlahtna desnica Obdobje v Janševi vladi je bilo za stranko, ki že pregovorno v Sloveniji velja za najmočnejšo župansko stranko, dokaj mirno, dokler je ni novembra 2007 prevzel celjski župan Bojan Šrot, verjetno pod pretvezo, da lahko stranka s popularnim županom – v Celju je Šrot krepko zmagoval na županskih volitvah – naredi več kot z »dolgočasnim« Podobnikom. Slednji je sicer napovedal kandidaturu na ljubljanskem kongresu 17. novembra 2007, prav

tako Šrot, vendar se je Podobnik nato umaknil v korist Šrota in se zadovoljil s podpredsedniško funkcijo. Tedaj je v ozadju že tlel spopad med Janšo in Bojanovim bratom Boškom Šrotom, predsednikom uprave Pivovarne Laško, ki se je zapletel v veliko tajkunsko zgodbo. Pivovarna Laško se je namreč po zmagi v t. i. pivovarski vojni, ko je dobila v last Pivovarno Union, močno okrepila, lastniško je začela obvladovati časopisno hišo Delo in s tem vplivati tudi na medije. Boško Šrot je bil tedaj formalno član SD, vendar je do tedaj veljal za nekakšnega tihega zaveznika Janševe vlade, ker je skupaj s tedanjim predsednikom uprave Istrabenza Igorjem Bavčarjem predstavljal navezo, ki lahko spodnese Zorana Jankoviča iz Mercatorja (kar jima je tudi uspelo, vendar se je nato Jankovič zavihel na županski stolček v Ljubljani). Kasneje se je Boško Šrot obrnil proti Janši, na njegovo stran je stopila tudi tedanja državna sekretarka na gospodarskem ministrstvu Andrijana Starina Kosem. Če je sprva kazalo, da bo časopis Delo morda zaradi lastništva postal bolj »desen«, pa se je nato vse obrnilo, naveza Šrot-ASK je potopila tednik Mag, ki je bil tedaj že pod okriljem časopisne družbe Delo (zato je bil ustanovljen tednik Reporter). Pod vodstvom Bojana Šrota je SLS postala na pol opozicijska stranka, konflikti pa so naraščali tudi znotraj stranke, zaradi česar je tik pred volitvami leta 2008 Šrotov odstop zahteval tedanji predsednik glavnega odbora SLS Aleš Primc, ki pa z zahtevo ni uspel, saj je Šrot dobil zaupnico. Primc, ki je vodil ljubljansko SLS, se je umaknil s funkcij. SLS je na volitvah nastopila skupaj s Stranko mladih Slovenije pod vodstvom Darka Kranjca, kar je bil prav tako udarec za slovensko pomlad. Rezultat je bil na koncu klavrn, stranka je z dobrimi petimi odstotki dosegla pet poslanskih mest, NSi pa je izpadla (obrnjena zgodba se ►



Janez Podobnik, brat Marjana Podobnika, je veljal za najbolj umirjenega voditelja Slovenske ljudske stranke. Tudi v Janševi vladi je deloval tvorno. Morda ga je tudi zato poskušalo spodnesti računsko sodišče.

Pod vodstvom Bojana Šrota (2007–2009) je Slovenska ljudska stranka postala na pol opozicijska stranka, konflikti pa so naraščali tudi znotraj stranke.

► je ponovila na zadnjih volitvah). Neprestana »ločena mnenja« SLS so vsekakor dajala vtis nenotnosti v koaliciji, kar je tudi pripomoglo k večji apatiji volivcev pomladnih strank in tedanji zmagi Pahorjeve SD. Verjetno je na to vplival ne samo Šrot, pač pa tudi Franc Zagožen, ki je v zadnjih letih pred smrtjo gojil precejšnje zamere do Janše, prav v tem času so ga znova reaktivirali kot člana izvršilnega odbora stranke.

Neodločni Žerjav Leta 2009 je na kongresu v Krškem novi predsednik SLS postal nekdanji minister za promet v vladi Janeza Janše Radovan Žerjav, ki je bil na državnoborskih volitvah leta 2008 eden od petih izvoljenih poslancev SLS. Na volitvah je s pomočjo velikega poka iz Finske, ki ga je pripravil nekdanji predsednik države in zadnji šef komunistične partije v Sloveniji Milan Kučan, napovedal pa ga je v Nedeljskem dnevniku kolumnist Aleksander Lucu, zmagala stranka SD, premier pa je postal sedanji predsednik države Borut Pahor. SLS je tako postala del opozicije, kjer je v skladu z Žerjavovimi napovedmi delovala

konstruktivno, a večkrat celo do te mere, da je podpirala sporne zakonske predloge Pahorjeve vlade, s čimer se je na ravni dejstev vse bolj približevala stranki, ki predstavlja žlahtno desnico, o kateri je večkrat dotlej govoril prav Kučan, ki je danes najvplivnejši stric iz ozadja, saj vleče vse politične niti v državi. Na prvih predčasnih volitvah decembra 2011 je SLS dobila šest poslancev. Zmagala je stranka Pozitivna Slovenija Zorana Jankovića, ki je bila ustanovljena slaba dva meseca pred volitvami in praktično brez programa. Kot je znano, Jankoviću po zmagi na volitvah

ni uspelo sestaviti vladne koalicije, zato je sestavljanje vlade prišlo v roke predsedniku takrat drugouvrščene SDS ter današnjemu prvemu in edinemu političnemu zaporniku v Evropski uniji Janezu Janši. Ta je sestavil vladno koalicijo, v kateri je bila tudi SLS. Njen predsednik Žerjav je zasedel mesto ministra za gospodarstvo in razvoj, poslanec in podpredsednik SLS Franc Bogovič, pred tem župan Krškega, pa je postal minister za kmetijstvo.

Bogovič in njegova mlačnost

Ko je Janševa vlada po večmesečnih tudi nasilnih protestih in spornem poročilu Komisije za preprečevanje korupcije padla, je Žerjav odstopil z mesta predsednika SLS in se umaknil s političnega prizorišča. Nasledil ga je minister za kmetijstvo v pravkar padli vladi Franc Bogovič, a se s stranko ni pridružil vladni koaliciji, ki jo je marca 2013 sestavila Alenka Bratušek. Kot opozicijska stranka je SLS nadaljevala začetno pot, s katero je postala prepoznavna pod Žerjavom. Med tem časom, 8. februarja 2013, se je zgodilo zborovanje Zbora za republiko na Kongresnem trgu v Ljubljani, kjer so se državljani in druga civilna družba zavzeli za demokratično in pravno državo. 28. junija 2013 je bilo zborovanje civilnih društev za pravično Slovenijo. Izrečena je bila pravnomočna obsodba v zadevi Patria, v kateri je bil na dve leti zaporne kazni obsojen predsednik SDS Janez Janša, na 22 mesecev pa brigadir Tone Krkovič in podjetnik Ivan Crnkovič. Več uglednih domačih in

mednarodnih pravnih strokovnjakov je poudarilo, da je sodba brez vsakršnih dokazov absurдна in da gre za politično motiviran sodni proces. Zgodila se je tudi razglasitev Majniške deklaracije 2014 in njena obširnejša predstavitev na Prešernovem trgu v Ljubljani, kamor so prišli deklaracijo podpret tudi vidni politični veljaki iz tujine, med njimi predsednik Evropske ljudske stranke Joseph Daul. Zgodile pa so se tudi volitve v evropski parlament, na katerih je SLS nastopila skupaj z NSi in dobila enega poslanca, Bogoviča. Slednji je bil na listi zadnji, vendar mu je v nasprotju z dogovorom uspelo zlobirati med volivci liste NSi-SLS toliko preferenčnih glasov, da se je prebil v evropski parlament, pri čemer je zgovorno Bogovičevo ignoriranje nove slovenske pomladi. 20. junija je moral Janša na prestajanje zaporne kazni v Dob pri Mirni, s čimer je postal prvi politični zapornik v Evropski uniji zaradi montiranega procesa Patria. Kljub dejavnostim Evropske ljudske stranke na tem področju – sprejela je več resolucij v zvezi s Slovenijo in njenim stanjem nedokončane tranzicije ter anomalijami v sodnem sistemu – je SLS z Bogovičem na čelu ostajala tiho. Lahko bi celo rekli, da se je tokrat bolj obneslo sodelovanje z NSi, kot se je v preteklosti s SKD. Tako Bogovič kot predsednica NSi Ljudmila Novak sta v času, ko je Janša začel prestajati zaporno kazni, složno dejala, da Janša kot zapornik ne bi smel voditi vlade, čeprav slovenska zakonodaja tega izrecno ne prepoveduje. Bogovič je na dan volitev 13. julija dejal, da si želi v koalicijo, prav tako pa bi sodelovali s SDS, a ne z Janšo kot mandatarjem. Dejal je še, da za SLS vidi vsaj izid, ki ga je dosegla na državnoborskih volitvah pred tremi leti, torej šest poslanskih mest.

Popoln volilni debakel Ko smo izvedeli za rezultate letošnjih predčasnih državnoborskih

Z nastopom Radovana Žerjava kot predsednika stranke je ta začela postajati vse bolj podobna žlahtni desnici po Kučanovi zamisli.





Drugo sodelovanje z Novo Slovenijo (krščanskimi demokrati) je bilo na ravni Evropske unije za SLS uspešno, manj uspešno pa pri mlačni kritiki nepravilnega sodstva pri nas in molku ob montiranih političnih procesih.

volitev, je postalo jasno, da je »videnje«, ki ga je imel Bogovič o rezultatu, ki naj bi ga dosegla SLS, samo to. Medtem je Bogovič na burni seji sveta stranke, na kateri so analizirali stanje in do te mere sprovcirali nekdanjo poslanko Jasmino Opec, da je napovedala izstop iz stranke (vendar si je nato premislila), ponudil odstop, vendar se je svet stranke odločil, da počakajo do lokalnih volitev, po njih – na kongresu stranke, ki bo 6. decembra – pa naj bi Bogovič odšel z mesta predsednika stranke. Bogovič je sicer pravilno ocenil, da je stranka prezrla spremembe volilne baze, ki so se zgodile v zadnjih 26 letih, in da je dokončno izgubila volivce v mestih. Za slab rezultat pa so po njeno krivi tudi mediji pod domnevnim vplivom SDS, ki naj bi – tako Bogovič – po odhodu SLS iz Janševe vlade širili laži in natolcevanja, za kar naj bi bila SLS dobila plačilo na zdajšnjih volitvah. Vendar pa Bogovič nikoli ni demantiral svoje povezave z nekdanjim udbovskim šefom Silvom Gorencem, ki prav tako kot Bogovič izhaja iz Posavja. Domnevno naj bi bil prav Gorenc močno vplival na Bogovičevo politiko. Ob tem naj spomnimo, da je SLS še maja na volitvah v evropski parlament skupaj z NSi iztržila

Nihče od analitikov si ni upal napovedati, da bo Slovenska ljudska stranka doživela takšen fiasko na državnoborskih volitvah.

ugoden rezultat. Zato je ocena glede medijske krivde za izpad iz državnega zbora nerealna. Ob zavedanju, da je dokaj močna volilna baza SLS še vedno močno privržena vrednotam slovenske pomladi, je precejšnja verjetnost, da sta k strankinemu izpadu iz parlamenta največ pripomogla prav njena mlačnost pod vodstvom Žerjave in Bogoviča ter njeno neodzivanje na pravosodne anomalije, ki so se pokazale ob krivični pravnomočni sodbi v zadevi Patria ter posledičnem odhodu Janše v zapor, verjetno pa tudi predvolilne špekulacije o precejšnji verjetnosti, da SMC, SLS in NSi računajo na skupno

vladno koalicijo, zaradi česar se je domnevne koalicije na družabnih omrežjih prijel vzdevek »cmerava Bogomila«. Zato bo morala SLS v prihodnje temeljito razmisliti o svojih stališčih in ravnanjih, če bo hotela še kdaj prestopiti parlamentarni prag. Kakšne so posledice mlačnosti pomladnih strank, pa so lahko v poduk še kakšni članici pomladnega trojčka, če je še sploh primerno govoriti o trojčku, kakor je pred dnevi dejal Bogovič.

Omenimo še to: spletni portal Požareport poroča, da Bogoviču ni hudega. Ker je bil pred časom izvoljen za evropskega poslanca, je preskrbljen, saj bo dobival najmanj osem tisoč evrov mesečne plače, medtem pa bo SLS doma životarila. Po pisanju omenjenega portala prvi posnetki iz Bruslja kažejo, da Bogovič ne ve točno, kaj bi tam počel, saj naj bi precej posedal s slovenskimi novinarji in srkal kavo. A v Bruslju ni šale. Novi evroposlanec se bo moral prej ali slej navaditi na težko birokratsko življenje v belgijski prestolnici. **D**

Ob zavedanju, da je dokaj močna volilna baza SLS še vedno močno privržena vrednotam slovenske pomladi, je precejšnja verjetnost, da je k strankinemu izpadu iz parlamenta največ pripomogla prav njena mlačnost.

